

The Effectiveness of Investment Techniques Training on the Psychological Hardiness and Resilience of Young Investors in the Tehran Stock Exchange

Elaheh Pourmohammad bagher¹, Ahmad Ghazanfari², Mohammad Nikkhah³

Received: 2025/09/02

Accepted: 2025/12/14

Research Paper

Abstract

The present study aimed to investigate the effectiveness of investment technique training on psychological hardiness and resilience among young investors in the Tehran Stock Exchange. The research employed a quasi-experimental design with pre-test and post-test assessments and a control group. The statistical population included all young investors active in the Tehran Stock Exchange during the summer of 2022. Due to the nature of the research and its practical limitations, purposive sampling was utilized. Individuals who expressed interest in participating were identified, and forty participants were randomly selected and subsequently assigned to two groups of twenty each—an experimental group and a control group. The experimental group received structured training in investment techniques, while the control group entered the capital market without receiving any training. Resilience was measured using the Connor and Davidson Resilience Scale (2003), and psychological hardiness was assessed using the Kobasa Hardiness Questionnaire, encompassing the components of control, commitment, and challenge. Data analysis was conducted using SPSS software. The findings revealed that training in investment techniques significantly enhanced both resilience and psychological hardiness among young investors.

Keywords: Training Investment Techniques, Resilience, Psychological Hardiness.

JEL Classification: D91, G41, G53.

Background and purpose: Due to the low contribution of governments to supplying financial security in recent years, the significance of financial literacy has become increasingly evident as a key factor in improving individual and social well-being. Financial literacy is a mix of knowledge and skills that enables individuals to make informed financial decisions, effectively manage their resources, and achieve economic sustainability. Beyond its economic impact, financial literacy directly and indirectly influences individuals' quality of life, mental health, and psychological factors.

Among the psychological constructs associated with financial matters, psychological hardiness and resilience are particularly significant. Psychological hardiness, as a stable

1. Department of Psychology, Shk.C., Islamic Azad University, Shahrekord, Iran (Email: el.pourmohammadbagher@iau.ir)

2. Department of Psychology, Shk.C., Islamic Azad University, Shahrekord, Iran, Corresponding author
(Email: a.ghazanfari@iaushk.ac.ir)

3. Department of Psychology and Counselling, Farhangian University, Tehran, Iran (Email: m.nikkhah22@cfu.ac.ir)

personality trait, helps individuals resist difficult situations and transform threats into opportunities. On the other hand, resilience is a dynamic, multi-level capacity that enables individuals to regain their balance after crises and maintain effective functioning under pressure. In Iran, financial education has not yet received sufficient attention, and many individuals make investment decisions that are not rational. This not only exacerbates personal financial challenges but also leads to negative social and economic consequences. Therefore, training in financial literacy, especially investment techniques, is imperative.

Accordingly, the present study seeks to investigate the impact of training investment techniques on two key constructs, i.e., psychological hardiness and resilience, among young investors in the Tehran Stock Exchange. The main question is whether such training can effectively influence the psychological hardiness and resilience of young investors. Addressing this question can pave the way for developing targeted training programs, investment counseling, and effective policymaking in financial education.

Methodology: Given its objectives and methodology, this research was an applied, quasi-experimental study following a pre-test post-test design with a control group. In this research, the experimental group received investment techniques training, while the control group entered the capital market without undergoing the training course. Subsequently, both groups were evaluated simultaneously in terms of the research variables. The statistical population of the present study consisted of all young investors in the Tehran Stock Exchange during the summer of 2022. Initially, two brokerage firms in Tehran were randomly selected, and 40 investors were purposively chosen using a multi-stage random sampling method from training-seeking applicants who had referred to the selected brokerage firms in Tehran. These 40 individuals were randomly assigned to two groups: the experimental group (20 people) and the control group (20 people). The standard Kobasa Hardiness Questionnaire, with components of Commitment, Control, and Challenge, was used to measure psychological hardiness, and the Connor-Davidson Resilience Scale (2003) was employed to measure resilience. The reliability and validity of the questionnaires were confirmed in previous studies. In the present research, the Cronbach's alpha coefficients were calculated as 0.79 for the psychological hardiness scale and 0.88 for the resilience scale, respectively.

Findings: After the distribution and collection of questionnaires among the two volunteer groups (20 per group), the data were analyzed both descriptively and inferentially. Descriptive statistics, such as frequency distribution tables, graphs, mean, and standard deviation, and inferential statistics, like Multivariate Analysis of Covariance (MANCOVA), were used to examine the effectiveness of the intervention, with the aid of SPSS-26 software.

Given the higher mean score of the experimental group in the post-test phase compared to the control group, it was concluded that teaching investment methods was effective and enhanced the psychological hardiness and resilience of the young investors.

Discussion: The present study investigated the effect of training investment techniques on the psychological hardiness and resilience of young investors in the Tehran Stock Exchange. The results demonstrated that investment training significantly increased the participants' psychological hardiness and resilience. These findings indicate that trained investors experience a greater sense of control when facing market pressures and fluctuations and maintain their adaptability and recovery capacity. Psychological hardiness helps predict mental health and resilience in coping with difficulties successfully, and investment techniques training strengthens these characteristics.

These results suggest that financial education not only enhances investment knowledge and skills but also functions as an indirect psychological intervention, strengthening the capacity to cope with the psychological pressures arising from market risks. Consequently, young

investors can make more rational and stable decisions and reveal better financial and psychological performance. These findings indicate that targeted investment training can help simultaneously boost the financial and psychological capabilities of young individuals and pave the way for developing effective educational programs and policymaking in the financial and psychological domains.

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by [Islamic Azad University, Isfahan \(Khorasgan\) Branch](#). This article is an open access article licensed under the [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#)

اثربخشی آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری بر سرسختی روان‌شناختی و تاب‌آوری جوانان سرمایه‌گذار در بورس اوراق بهادار تهران

الهه پورمحمدباقر^۱، احمد غضنفری^۲، محمد نیکخواه^۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۲۳

چکیده

هدف این تحقیق بررسی تعیین اثربخشی آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری بر کنترل سرسختی روان‌شناختی و تاب‌آوری جوانان سرمایه‌گذار در بورس اوراق بهادار تهران است. روش تحقیق نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون پس‌آزمون با گروه گواه در نظر گرفته شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه سرمایه‌گذاران جوان فعال در بورس اوراق بهادار شهر تهران در تابستان ۱۴۰۱ و براساس جنس تحقیق و محدودیت‌های تحمیلی، نمونه‌گیری از نوع نمونه‌گیری هدفمند بوده است. افراد علاقه‌مند به مشارکت در طرح پژوهشی شناسایی و از بین آن‌ها ۴۰ نفر به‌طور تصادفی انتخاب و مجدداً به صورت تصادفی در دو گروه ۲۰ نفری گواه و آزمایش قرار داده شدند. گروه آزمایش تحت آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری قرار گرفته و گروه گواه بدون طی کردن دوره آموزشی وارد بازار سرمایه می‌گردند. برای سنجش تاب‌آوری از پرسش‌نامه کانر و دیویدسون (۲۰۰۳) و برای سنجش سرسختی روان‌شناختی از پرسش‌نامه کوباسا با مؤلفه‌های (کنترل، تعهد و چالش‌جویی) استفاده شده است. تحلیل پرسش‌نامه‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS انجام و نتایج ارائه شده است. نتایج حاصل از یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری باعث افزایش سطح تاب‌آوری و سرسختی روان‌شناختی جوانان می‌شود.

واژگان کلیدی: آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری، تاب‌آوری، سرسختی روان‌شناختی

طبقه‌بندی موضوعی: D91, G41, G53.

۱. گروه روان‌شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران. (Email: el.pourmohammadbagher@iaui.ac.ir)

۲. گروه روان‌شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران. (نویسنده مسئول). (Email: a.ghazanfari@iaushk.ac.ir)

۳. گروه روان‌شناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. (Email: m.nikkhah22@cfu.ac.ir)

مقدمه

امروزه نقش دولت‌ها در زمینه تأمین امنیت مالی جامعه کاهش یافته، در صورتی که این نیاز باتوجه به افزایش امید زندگی و شرایط جامعه بیش از پیش احساس می‌شود. (آگاروالا و همکاران^۱، ۲۰۱۵). افرادی که سطح سواد مالی بالایی دارند به احتمال زیاد می‌توانند تصمیم‌های مالی عاقلانه بگیرند و از منابع مالی خود به‌طور مؤثر استفاده کنند. بنابراین، تحقیقات و تلاش‌ها برای بهبود سواد مالی در توانمندسازی افراد و سازمان‌ها برای مدیریت مؤثرتر امور مالی، افزایش انعطاف‌پذیری مالی و دستیابی به پایداری اقتصادی بلندمدت حائز اهمیت است. (برهمایانتی و همکاران^۲، ۲۰۲۳). سواد مالی مجموعه‌ای از دانش‌ها و مهارت‌هایی است که یک فرد برای به دست آوردن موقعیت فعال در بازار و بهبود رفاه مالی خود و اعضای خانواده‌اش در جامعه به آن نیاز دارد. (نماتوا^۳، ۲۰۲۴). ارتباط بین علم مالی و سایر رشته‌های علوم اجتماعی که به‌عنوان روان‌شناسی مالی معروف شده، باعث گردیده که محققان بررسی‌های زیادی در خصوص رفتارهای سرمایه‌گذاران در بازارهای مالی و عکس‌العمل آن‌ها در شرایط مختلف به عمل آورند. (مهرآرا و سیاح^۴، ۱۳۹۵). یکی از سازه‌های اصلی که به‌صورت مستقیم تحت‌تأثیر مشکلات مالی قرار می‌گیرد کیفیت زندگی است. کیفیت زندگی به‌عنوان رفاه جسمی، روانی و اجتماعی تعریف شده است. (پروانه و همکاران^۵، ۱۳۹۹). یکی از عوامل مرتبط با کیفیت زندگی، سرسختی روان‌شناختی^۶ است. سرسختی به‌عنوان منبع مقاومت در مقابله با رویدادهای تنش‌زا عمل می‌کند. (پروانه و همکاران^۷، ۱۳۹۹). سرسختی نشان‌دهنده توانایی ذاتی افراد برای مدیریت موقعیت‌های استرس‌زا و تبدیل موقعیت‌های استرس‌زا، از بلایای احتمالی به فرصت‌هایی برای رشد است. سرسختی به‌عنوان یک ویژگی شخصیتی پایدار در طول زمان در نظر گرفته می‌شود و به‌طور مثبت با سایر ویژگی‌های شخصیتی مرتبط است. (بکسینه و همکاران^۸، ۲۰۲۳). از دیگر سو کیفیت زندگی و تاب‌آوری^۹ دارای رابطه مثبت و معناداری می‌باشند به نحوی که با افزایش میزان تاب‌آوری کیفیت زندگی هم افزایش می‌یابد. تاب‌آوری افراد، عامل توانمندی آنان در راستای تغییر نتایج ناگوار درجهت مثبت است. (لوتار و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۶). در کشور ما به‌صورت جامع و فراگیر به مسئله آموزش مالی و دانش مالی توجه نشده است و افراد در زمینه سرمایه‌گذاری آن‌قدر که تصور می‌کنند عاقلانه رفتار نمی‌کنند. بسیاری از مردم علی‌رغم سخت‌کوشی کماکان دارای مشکل مالی بوده و متناسب با تلاششان وضعیت مالیشان بهبود پیدا نمی‌کند. (کیانوش و جلیلی^{۱۱}، ۱۳۹۳). در سال‌های اخیر، کشورهای با اقتصاد توسعه‌یافته و در حال توسعه، توجه زیادی به سطح سواد مالی افراد کرده‌اند. در کشور ما هم حرکت در مسیر خصوصی‌سازی اقتصادی طبق اصل ۴۴ قانون اساسی در نظر گرفته شده که بسترسازی مناسب برای موفقیت در اجرای آن، ضروری است. یکی از این بسترسازی‌ها، افزایش سطح دانش و آگاهی عموم جامعه در خصوص مسائل مالی می‌باشد. (یوسف‌نژاد، ملکیان^{۱۲}، ۱۴۰۴). آموزش سواد مالی به فرزندان و پرورش عادات مالی خوب در آن‌ها دارای مزایای بلندمدت بوده و تلاشی ارزنده به شمار می‌آید. بی‌توجهی در این باره می‌تواند پیامدهایی ناخوشایند برای آتی فرزندان به همراه داشته باشد. متأسفانه برخی مواقع در آموزش مسائل مالی به جوانان و نوجوانان کوتاهی می‌شود. (هراتیان، پیری^{۱۳}، ۱۳۹۶). باتوجه به موارد عنوان‌شده درخصوص ضعف آموزش مسائل مالی و نیز ارتباط سرسختی روان‌شناختی و تاب‌آوری به کیفیت زندگی و تأثیر بعد مالی بر مؤلفه‌های یادشده، در این پژوهش به دنبال

1. Agarwalla et al.
2. Brahmayanti et al.
3. Nematova
4. Psychological Hardiness
5. Bekesiene et al.
6. Resilience
7. Luthar et al.

این مسئله هستیم که تأثیر آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری را بر مؤلفه‌های عنوان‌شده در بین جوانان بررسی کنیم و مشخص نماییم آیا آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری بر کنترل سرسختی روان‌شناختی و تاب‌آوری جوانان تأثیر دارد؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

سواد مالی به معنای مجموعه‌ای از آگاهی، مهارت و نگرش‌هایی است که فرد را قادر می‌سازد تا در مدیریت منابع مالی، تصمیم‌گیری آگاهانه و رفتارهای اقتصادی سالم عمل کند. تحقیقات اخیر نشان داده‌اند که سواد مالی فراتر از بهبود شرایط اقتصادی، بر سلامت روان و کیفیت زندگی نیز اثرگذار است. سواد مالی همراه با برنامه‌ریزی ذهنی و خودکنترلی، به بهزیستی مالی بیشتر منجر می‌شود و این رابطه از طریق تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری منطقی میانجیگری می‌شود (بای^۱، ۲۰۲۳). نگرانی‌های مالی به‌طور معناداری با پریشانی روان‌شناختی مرتبطانند و ارتقای سواد مالی می‌تواند با کاهش این نگرانی‌ها، فشار روانی را کم کند (ریو^۲، ۲۰۲۲). سواد مالی مجموعه‌ای از دانش و مهارت‌هایی است که یک فرد برای به دست آوردن موقعیت فعال در بازار و بهبود رفاه مالی خود و اعضای خانواده‌اش در جامعه به آن نیاز دارد (نماوتا، ۲۰۲۴). راعی و همکاران بیان می‌کنند مالی- رفتاری شاخه‌ای از علم مالی است که می‌کوشد رفتار غیرعقلایی سرمایه‌گذاران در بازارهای مالی را توضیح دهد. این علم، برخلاف نظریه‌های کلاسیک که تصمیم‌های مالی را بر مبنای عقلانیت کامل و حداکثرسازی سود فرض می‌کنند، این تصمیم‌ها را تحت تأثیر احساسات، سوگیری‌های شناختی و سایر عوامل روان‌شناختی می‌دانند (راعی و همکاران، ۱۴۰۰). مطالعه حامد و همکاران (۲۰۲۵) نشان می‌دهد که سرسختی روان‌شناختی نقش میانجی مهمی در کاهش اضطراب و افزایش عملکرد تحصیلی دارد؛ به‌گونه‌ای که دانشجویان با سختی بیشتر در برابر فشارهای آموزشی مقاومت بیشتری نشان می‌دهند. سرسختی روان‌شناختی مفهومی است که شامل سه مؤلفه کلیدی تعهد^۳، کنترل و چالش‌پذیری^۴ است. افراد دارای سرسختی فراوان، موقعیت‌های فشارزا را نه به‌عنوان تهدید، بلکه فرصتی برای رشد تلقی کرده و با حس تعهد به اهداف و باور به توان کنترل شرایط، در برابر مشکلات پایداری می‌کنند. سرسختی نشان‌دهنده توانایی ذاتی افراد برای مدیریت موقعیت‌های استرس‌زا و تبدیل موقعیت‌های استرس‌زا، از بلایای احتمالی به فرصت‌هایی برای رشد است. سرسختی به‌عنوان یک ویژگی شخصیتی پایدار در طول زمان در نظر گرفته می‌شود و به‌طور مثبت با سایر ویژگی‌های شخصیتی مرتبط است (بکسینه و همکاران، ۲۰۲۳). می‌توان گفت نوعی سبک شخصیتی براساس توانایی فرد در راستای مقابله موفق با استرس را سرسختی می‌نامند. (بارتون و بولز^۵، ۲۰۲۰). از دیگر سو تاب‌آوری افراد، عامل توانمندی آنان در راستای تغییر نتایج ناگوار در جهت مثبت است (لوتار و همکاران، ۲۰۱۶). تاب‌آوری صرفاً به‌عنوان یک صفت فردی شناخته نشده و در دو سطح خانوادگی و اجتماعی نیز مورد توجه قرار گرفته است. در واقع، تاب‌آوری با توجه به منشأ فرهنگی، شرایط خانوادگی، بسترهای اجتماعی و موقعیت‌های سیاسی می‌تواند متفاوت باشد (دووان و همکاران، ۲۰۲۰). تاب‌آوری یک فرایند انطباقی چندسطحی است که از تعامل بین منابع درونی، راهبردهای شناختی و زمینه‌های اجتماعی- فرهنگی شکل می‌گیرد. تاب‌آوری صرفاً یک ویژگی فردی ثابت نیست، بلکه سازوکاری پویا و وابسته به موقعیت است که امکان سازگاری مؤثر با تهدید، بازیابی پس از آسیب و حتی رشد را

1. Bai

2. Ryu

3. Commitment

4. Challenge

5. Bartone&Bowles

6. Duan et al.

فراهم می‌کند (فرچی و همکاران، ۲۰۲۵). تاب‌آوری ظرفیت بازگشتن از دشواری پایدار و ادامه‌دار و توانایی در ترمیم خویشتن است و به افراد قدرت می‌دهد تا با مشکلات پیش رو مواجهه سالم داشته باشند، بر سختی‌ها فائق آیند و با جریان زندگی حرکت کنند (عبدالعباس، ۱۴۰۳). این توانایی آمادگی فرد را برای مقابله مؤثر با فشارهای روانی، بازیابی تعادل پس از بحران و حفظ عملکرد مطلوب در شرایط پرتنش تعریف شده، حفظ می‌کند. آموزش تاب‌آوری می‌تواند از طریق روش‌هایی مانند یادگیری مهارت‌های مقابله‌ای، تمرین ذهن‌آگاهی، توسعه خودآگاهی و تقویت حمایت اجتماعی مؤثر باشد (النظری و همکاران، ۲۰۲۴).

باتوجه به مطالب عنوان شده و مشاهده محیط پویای اقتصادی به‌ویژه بازارهای مالی، آموزش سواد مالی ضروری به نظر می‌رسد (رحمانی نوروزآباد و همکاران، ۱۳۹۸)؛ زیرا دانش مالی عامل مهمی در سواد مالی است بنابراین، یک فرد باید دارای دانش و نگرش مالی بهتری باشد تا بتواند انتخاب‌های مالی معقولی داشته باشد؛ لذا در تبیین ضرورت پژوهش حاضر می‌توان چنین بیان نمود، موضوع آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری در راستای افزایش سواد مالی و تأثیر آن بر ویژگی‌های شخصیتی جوانان بدین لحاظ بااهمیت است که عدم کفایت سواد مالی، زندگی افراد، خانواده، دوستان و شرکای تجاری آن‌ها را به سبب اتخاذ تصمیم‌های نامناسب مالی تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. این امر آثار نامناسب بر جامعه داشته، حتی سبب کاهش ثروت ملی و درنهایت کاهش سطح رفاه مالی در جامعه می‌گردد. بنابراین آموزش سواد مالی و پرورش عادات مالی خوب دارای مزایای بلندمدت بوده و تلاشی ارزنده به شمار می‌آید. بی‌توجهی در این‌باره می‌تواند پیامدهایی ناخوشایند به همراه داشته باشد که متأسفانه برخی مواقع در آموزش مسائل مالی به جوانان و نوجوانان کوتاهی می‌شود (هراتیان و همکاران، ۱۳۹۶). در ادامه به برخی پژوهش‌های انجام شده در این حوزه اشاره می‌شود:

قریب و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهش خود به بررسی تأثیر مجموعه‌ای از مهارت‌های فردی بر تصمیم‌گیری مالی و سطح رفاه مالی ادراک شده می‌پردازند. پژوهشگران تلاش کرده‌اند مشخص کنند که آیا افرادی که از مهارت‌های بیشتری برخوردارند، تصمیم‌های مالی منطقی‌تر و احساس رفاه مالی بیشتری می‌گیرند یا نه. آن‌ها تأکید می‌کنند که خود مهارت‌ها به تنهایی ممکن است کافی نباشند، بلکه اثرگذاری آن‌ها از طریق عوامل میانجی مثل سواد مالی دیجیتال، استقلال مالی، توان مالی و تکانشگری قابل تبیین است. پژوهشگران توصیه می‌کنند که برای ارتقای تصمیم‌گیری مالی در سطوح فردی و سازمانی، تمرکز بر توسعه مهارت‌های فردی و آموزش هدفمند سواد مالی دیجیتال بسیار مهم است.

مدنی و همکاران (۱۴۰۳) به بررسی نقش سواد مالی در افزایش قصد سرمایه‌گذاری افراد در بازار سهام پرداخته و تلاش کرده‌اند با در نظر گرفتن مؤلفه‌های روان‌شناختی و اجتماعی مانند گرایش‌های رفتاری، کنترل‌های ادراکی و هنجارهای ذهنی و اخلاقی، مدلی جامع‌تر برای تحلیل رفتار سرمایه‌گذاران ارائه دهند. براساس مدل‌های نظری و داده‌های جمع‌آوری شده، یافته‌ها نشان می‌دهند که سواد مالی نه تنها به‌طور مستقیم بر تصمیم سرمایه‌گذاری تأثیرگذار است، بلکه از طریق ارتقای احساس کنترل رفتاری و افزایش درک از هنجارهای ذهنی نیز بر قصد سرمایه‌گذاری اثر می‌گذارد. در پایان پیشنهاد می‌کنند که برای توسعه بازار سرمایه و تشویق افراد به مشارکت فعال‌تر، باید آموزش‌های سواد مالی در سطح گسترده‌تری گسترش یابد و همچنین به ابعاد رفتاری و فرهنگی سرمایه‌گذاران نیز توجه شود.

مقصودپور و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهش خود با استفاده از روش معادلات ساختاری به بررسی آثار مختلف تورش‌های رفتاری و سواد مالی بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری ۳۸۸ خانوار باتجربه در سرمایه‌گذاری در کرمان

پرداخته‌اند. نتایج نشان داد سواد مالی تأثیری مثبت و معنادار بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری دارد، به‌طوری‌که افراد با سطح سواد مالی بالاتر تمایل بیشتری به تصمیم‌های سرمایه‌گذاری عقلانی‌تر و آگاهانه‌تر از خود نشان می‌دهند.

سعادت و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهش خود به بررسی تأثیر سواد مالی بر اجتماعی شدن مالی و خودکارآمدی مالی دانش‌آموزان دوره متوسطه در افغانستان می‌پردازد. هدف تحقیق شناسایی رابطه بین دانش مالی و توانایی‌های مالی دانش‌آموزان و چگونگی شکل‌گیری رفتارهای مالی آن‌ها در محیط خانوادگی و اجتماعی است. روش پژوهش پیمایشی-تحلیلی بوده و نمونه شامل دانش‌آموزان مدارس متوسطه در افغانستان است که داده‌ها از طریق پرسش‌نامه جمع‌آوری شد. تحلیل داده‌ها نشان داد که سواد مالی تأثیر مثبت و معناداری بر اجتماعی شدن مالی و خودکارآمدی مالی دارد. نتایج همچنین نشان می‌دهد که دانش و آگاهی مالی می‌تواند نقش مهمی در توانمندسازی دانش‌آموزان برای تصمیم‌گیری مالی و مدیریت منابع شخصی ایفا کند. پژوهشگران تأکید کردند که آموزش‌های مالی در مدارس می‌تواند به ارتقای رفتارهای مالی سالم و افزایش اعتمادبه‌نفس مالی دانش‌آموزان منجر شود.

احقایی و همکاران (۱۴۰۲) بیان می‌کنند فردی که میزان سواد مالی و آموزش‌های متناسب را کسب کرده باشد، می‌تواند اقدامات مالی مناسبی را نیز انجام داده و میزان اشتباه و خطای چنین فردی نسبت به کسی که تجربه و سواد کمتری در زمینه‌های مالی دارد، کمتر است و می‌تواند خروجی و عملکرد بهتری را برای سازمان و شرکتی که فعالیت می‌کند ارائه نماید. در انتها نتیجه می‌گیرند که داشتن میزان متناسبی از سواد و تجربیات حاصل از آموزش در زمینه‌های مالی در بین حسابرسان ارشد مالیاتی آن‌ها را توانمند می‌کند.

لی و همکاران^۱ (۲۰۲۵) در پژوهش خود به‌صورت مرور نظام‌مند به شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر تاب‌آوری مالی افراد و خانوارها در مواجهه با بحران‌های اقتصادی و سلامت (مانند همه‌گیری کرونا، بیماری‌های مزمن و هزینه‌های درمانی فراوان) پرداخته‌اند. نویسندگان با مرور بیش از ۱۲۰ مطالعه تجربی از کشورهای مختلف، نشان دادند که سواد مالی، رفتار مالی مسئولانه و دسترسی به منابع مالی رسمی (مثل بیمه یا اعتبارات بانکی) از مهم‌ترین عوامل تقویت‌کننده تاب‌آوری مالی هستند. همچنین، دانش مالی باعث می‌شود افراد در برابر شوک‌های مالی مرتبط با سلامت (مثل هزینه‌های غیرمنتظره درمانی)، تصمیم‌های آگاهانه‌تری بگیرند و آسیب‌پذیری اقتصادی‌شان کاهش یابد. مطالعه نتیجه می‌گیرد که تاب‌آوری مالی یک سازه چندبعدی است که علاوه بر عوامل اقتصادی، عوامل روان‌شناختی مانند احساس کنترل مالی، خودکارآمدی مالی و برنامه‌ریزی بلندمدت را نیز در بر می‌گیرد. پژوهش پیشنهاد می‌کند که سیاست‌گذاران باید آموزش سواد مالی را به‌عنوان بخشی از راهبردهای ارتقای سلامت عمومی در نظر بگیرند تا تاب‌آوری مالی و روانی جامعه تقویت شود.

گراهام و همکاران^۲ (۲۰۲۴) در پژوهش خود به بررسی نقش سرسختی روان‌شناختی در ارتباط بین احساس کفایت درآمد و استرس مالی پرداختند. یافته‌ها نشان داد که افراد با سطح بالاتر سرسختی، احساس کفایت درآمد بیشتری را تجربه می‌کنند و به‌طور معناداری استرس مالی کمتری دارند. همچنین، سرسختی روان‌شناختی به‌عنوان یک متغیر تعدیل‌کننده، اثر محافظتی در کاهش تأثیر منفی فشارهای مالی بر سلامت روان ایفا می‌کند. نتایج این مطالعه اهمیت توسعه ویژگی‌های روان‌شناختی مثبت مانند سرسختی را در کنار بهبود مهارت‌ها و دانش مالی نشان می‌دهد و می‌تواند مبنای نظری مناسبی برای بررسی اثر آموزش سواد مالی بر سرسختی روان‌شناختی و تاب‌آوری جوانان باشد.

1. Lee et al.

2. Graham et al.

کایزر و همکاران^۱ (۲۰۲۴) به بررسی نقش سواد مالی و آموزش‌های مالی در رفتارها و تصمیم‌گیری‌های مالی افراد پرداخته‌اند. پژوهشگران تلاش کرده‌اند مشخص کنند که آموزش‌های مالی چگونه می‌توانند بر توانایی مدیریت منابع مالی، برنامه‌ریزی سرمایه‌گذاری و کاهش ریسک‌های اقتصادی تأثیر بگذارند. آن‌ها تأکید می‌کنند که آموزش‌های مالی به تنهایی کافی نیستند، بلکه اثربخشی آن‌ها زمانی بیشتر می‌شود که به صورت عملی و تجربه‌محور ارائه شده و با تقویت مهارت‌های فردی همراه باشد. همچنین، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد افرادی که سواد مالی بیشتری دارند، معمولاً تصمیم‌های مالی بهتری می‌گیرند و از منابع مالی خود به طور مؤثرتری استفاده می‌کنند. پژوهشگران توصیه می‌کنند که برای بهبود تصمیم‌گیری مالی و توسعه ظرفیت‌های روان‌شناختی، تمرکز بر آموزش هدفمند سواد مالی و تقویت مهارت‌های مالی عملی اهمیت ویژه‌ای دارد.

برهمایانتی (۲۰۲۳) در پژوهش خود به بررسی تأثیر سواد مالی بر تاب‌آوری مالی^۲ با نقش میانجی برنامه‌ریزی مالی در میان نهادهای اقتصادی در استان جاوای شرقی اندونزی می‌پردازد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که سواد مالی به طور مستقیم و غیرمستقیم (از طریق برنامه‌ریزی مالی مؤثر) تأثیر مثبتی بر تاب‌آوری مالی دارد. به بیان دیگر، هر چه سطح سواد مالی بالاتر باشد، توانایی برنامه‌ریزی و مدیریت منابع مالی نیز افزایش می‌یابد. پژوهشگران توصیه می‌کنند که آموزش‌های مالی برای مدیران به منظور تقویت پایداری اقتصادی توسعه یابد.

هاسلر و همکاران^۳ (۲۰۳۲) در پژوهش خود با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده از افراد در دوره بحران، ارتباط بین سواد مالی و توانایی مدیریت شوک‌های مالی را تحلیل کردند. نتایج نشان داد که افراد با سواد مالی بیشتر، حتی پس از کنترل عواملی مانند درآمد و سطح تحصیلات، تاب‌آوری مالی بیشتری دارند و بهتر می‌توانند با فشارها و تغییرات اقتصادی مقابله کنند. همچنین، سواد مالی با ارتقای رفاه مالی و کاهش اضطراب مالی مرتبط است. این تحقیق بر اهمیت آموزش مالی و ارتقای سواد مالی به عنوان ابزاری برای تقویت تاب‌آوری در شرایط بحرانی تأکید دارد.

راکانلو و همکاران^۴ (۲۰۲۳) هدف پژوهش، بررسی تأثیر سواد مالی بر تاب‌آوری مالی در میان خانوارهای ایتالیایی بود. پژوهشگران از داده‌های پیمایش ملی^۵ استفاده کردند که اطلاعات جامعی درباره وضعیت مالی، رفتار اقتصادی و سطح دانش مالی افراد گردآوری می‌کند. نتایج تحلیل‌های رگرسیونی نشان داد که افرادی با سطح سواد مالی بالاتر، تاب‌آوری مالی بیشتری در برابر شوک‌های اقتصادی مانند بیکاری یا کاهش درآمد دارند. همچنین، سواد مالی از طریق بهبود رفتارهای مالی نظیر پس‌انداز منظم، مدیریت بدهی و برنامه‌ریزی بودجه، اثر غیرمستقیم مثبتی بر تاب‌آوری مالی دارد. مطالعه تأکید می‌کند که افزایش آموزش و آگاهی مالی در میان مردم، به ویژه در گروه‌های کم‌درآمد، می‌تواند یکی از راهکارهای مؤثر برای ارتقای پایداری اقتصادی خانوارها و جوامع باشد.

باتوجه به مطالب عنوان شده و بررسی‌های صورت گرفته، تحقیقات مالی رفتاری، کمتر پیوندی میان ویژگی‌های شخصیتی و مالی رفتاری را نشان داده‌اند. با توجه تغییرات پویا در محیط اقتصادی، خصوصاً در بازارهای مالی، برای بهبود دانش مالی سرمایه‌گذاران، داشتن سواد مالی یک ضرورت به نظر می‌رسد که به تصمیم‌های مالی آگاهانه ختم می‌شود (**رحمانی نوروزآباد و همکاران، ۱۳۹۸**). آموزش سواد مالی لازم است، چرا که مردم به خوبی در مورد امور مالی

1. Kaiser et al.

2. Financial Resilience

3. Hasler et al.

4. Raccanello et al.

5. Bank of Italy's Survey on Household Income and Wealth

در هر دو سطح مدیریت منابع و مصارف مالی خود مطلع نیستند. عواقب این مسئله می‌تواند منجر به نتایج فاجعه‌بار مانند سلب حق مالکیت و ورشکستگی شخصی شود (کاظم‌پور، ۱۳۹۹). جوانان به‌عنوان نیروی اصلی سازنده آینده هر جامعه، با چالش‌های متعددی در زمینه‌های اقتصادی و روانی روبه‌رو هستند که می‌تواند سلامت روان و کیفیت زندگی آن‌ها را تحت‌تأثیر قرار دهد. در عصر کنونی، انتقال از نظام آموزشی سنتی به دنیای پیچیده و رقابتی اقتصادی، نیازمند ارتقای مهارت‌هایی است که تنها محدود به بعد مالی نیستند، بلکه با جنبه‌های شناختی و هیجانی انسان ارتباط دارند. یکی از این مهارت‌ها سواد مالی است؛ مهارتی که به انسان کمک می‌کند تصمیم‌گیری‌های آگاهانه و مبتنی بر عقلانیت شناختی داشته باشد. بنابراین می‌توان گفت، آموزش سواد مالی به‌عنوان ابزاری مؤثر در ارتقای دانش و مهارت‌های مدیریت مالی، علاوه بر تأثیر مستقیم بر وضعیت اقتصادی، می‌تواند نقش مهمی بر مؤلفه‌های روان‌شناختی مانند تاب‌آوری و سرسختی روان‌شناختی ایفا کند. تاب‌آوری و سرسختی روان‌شناختی، به‌عنوان شاخص‌های کلیدی توانمندی فرد در مواجهه با استرس‌ها و فشارهای زندگی، ظرفیت مقابله با دشواری‌ها و حفظ سلامت روان را افزایش می‌دهند. از این رو، بررسی تأثیر آموزش سواد مالی بر تاب‌آوری و سرسختی روان‌شناختی جوانان، ضمن پر کردن خلأ پژوهشی در این حوزه، می‌تواند زمینه‌ساز ارائه راهکارهای کاربردی جهت بهبود سلامت روانی و اقتصادی نسل جوان باشد. به همین دلیل، این تحقیق اهمیت فراوانی دارد و می‌تواند به توسعه برنامه‌های آموزشی مؤثر و سیاست‌گذاری‌های هدفمند در حوزه بهداشت روان و آموزش مالی کمک کند. بنابراین، مسئله اصلی پژوهش حاضر این است که آیا آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری می‌تواند تأثیر معنی‌داری بر تاب‌آوری و سرسختی روان‌شناختی جوانان سرمایه‌گذار در بورس اوراق بهادار تهران داشته باشد؟ تلاش می‌شود نتایج این پژوهش بتواند به مشاوران سرمایه‌گذاری و سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا جوانان را با توجه به ویژگی‌های رفتاری و با فراهم آوردن دانش مالی، درگیر فعالیتهای سرمایه‌گذاری صحیح نمایند.

فرضیه‌های پژوهش

این مطالعه به بررسی تأثیر آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری بر دو بُعد اساسی سرسختی روان‌شناختی و تاب‌آوری در میان جوانان سرمایه‌گذار در بورس می‌پردازد. هدف اصلی پژوهش این است که با تمرکز بر این مؤلفه‌ها، نقش آموزش سرمایه‌گذاری در ارتقای رشد فردی و مالی افراد را کشف کرده و به این پرسش پاسخ دهد که آیا آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری می‌تواند تأثیر مثبتی بر سرسختی روان‌شناختی و تاب‌آوری جوانان سرمایه‌گذار در بورس اوراق بهادار داشته باشد؟ براین اساس فرضیه‌های تحقیق به شکل زیر بیان می‌شوند:

فرضیه اول: آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری بر سرسختی روان‌شناختی جوانان سرمایه‌گذار در بورس اوراق بهادار تأثیر دارد.

فرضیه دوم: آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری بر تاب‌آوری جوانان سرمایه‌گذار در بورس اوراق بهادار تأثیر دارد.

روش‌شناسی پژوهش

باتوجه به اهداف پژوهش این تحقیق، کاربردی است و از نظر روش تحقیق، مطالعه‌ای نیمه‌تجربی با طرح پیش‌آزمون پس‌آزمون با استفاده از گروه گواه (کنترل) می‌باشد. در این تحقیق گروه آزمایش تحت آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری قرار گرفته و گروه گواه بدون طی کردن دوره آموزشی وارد بازار سرمایه می‌گردند. در ادامه هر دو گروه در زمان یکسان از نظر متغیرهای تحقیق مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل کلیه جوانان

سرمایه‌گذار در بورس اوراق بهادار شهر تهران در تابستان ۱۴۰۲ می‌باشد. ابتدا از بین کارگزاری‌های تهران دو کارگزاری به‌طور تصادفی انتخاب شدند، سپس به‌صورت هدفمند ۴۰ سرمایه‌گذار با روش تصادفی چندمرحله‌ای از بین متقاضیان آموزش سرمایه‌گذاری در بورس که به کارگزاری‌های منتخب شهر تهران مراجعه کرده بودند، انتخاب شدند. این ۴۰ نفر به شکل کاملاً تصادفی در دو گروه آزمایش (۲۰ نفر) و گروه گواه (۲۰ نفر) تقسیم شدند. معیارهای ورود به پژوهش شامل رضایت و تمایل به شرکت در مطالعه، دامنه سنی بیش از ۱۸ سال، داشتن حداقل مدرک تحصیلی سیکل و شرکت نداشتن در جلسات مداخله‌ای مشابه و همچنین دارا بودن توانایی شرکت در جلسات آموزشی و معیارهای خروج از پژوهش نیز شامل غیبت بیش از ۲ جلسه و عدم تکمیل و محدودش بودن پرسش‌نامه‌ها بود.

برای سنجش هر یک از متغیرهای تحقیق به شکل زیر اقدام گردید:

سرسختی روان‌شناختی: برای سنجش سرسختی روان‌شناختی از پرسش‌نامه استاندارد کوباسا با مؤلفه‌های (تعهد، کنترل و چالش‌جویی) استفاده گردید. این پرسش‌نامه برای هر یک از ۳ خرده‌مقیاس کنترل، تعهد و چالش‌جویی به ترتیب ۱۷، ۱۶ و ۱۷ ماده تعریف کرده است. پاسخ هر سؤال براساس مقیاس لیکرت چهاردرجه‌ای (اصلاً صحیح نیست تا کاملاً صحیح است) بیان می‌گردد. نمره‌گذاری مقیاس از صفر تا سه می‌باشد. در مطالعه کیمرثی و ابوالقاسمی، پایایی آزمون به روش آلفای کرونباخ محاسبه شده است که مقدار ضریب به‌دست‌آمده برای مقیاس سرسختی روان‌شناختی و خرده‌مقیاس‌های تعهد، کنترل و مبارزه‌جویی به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۲ و ۰/۷۲ بود (سهرابی، ۱۳۹۸). ترجمه و روایی آزمون توسط قربانی (۱۳۷۱) انجام پذیرفته است. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ زیر مقیاس‌های سرسختی روان‌شناختی به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۸۵، ۰/۸۰ و برای مقیاس کلی ۰/۷۹ به دست آمد.

تاب‌آوری: برای سنجش تاب‌آوری از پرسش‌نامه کانر و دیویدسون (۲۰۰۳) استفاده شده است. این پرسش‌نامه ۲۵ عبارت دارد که در یک مقیاس لیکرتی از صفر تا پنج (کاملاً نادرست تا همیشه درست) نمره‌گذاری می‌شود. طیف نمرات آزمون بین ۰ تا ۱۰۰ قرار دارد. نمره بیش از ۵۰ نشانگر افراد تاب‌آور بوده، هرچه این امتیاز بیشتر از ۵۰ باشد، به همان میزان شدت تاب‌آوری فرد نیز بیشتر خواهد بود. در پژوهش کیهانی و همکاران ضریب آلفای کرونباخ مقیاس، ۰/۷۸ به دست آمد (کیهانی و همکاران، ۱۳۹۳). روایی واگرا و همگرا، پایایی بازآزمایی و همسانی درونی مقیاس آزمون در پژوهش بشارت و رامش مورد تأیید قرار گرفته است (بشارت و همکاران، ۱۳۹۷). در پژوهش لقایی و همکاران (۱۳۹۸) نیز پایایی این مقیاس ۰/۷۱ گزارش گردید. در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه ۰/۸۸ به دست آمد.

با توجه به تصویب بازه سنی ۱۸ تا ۳۵ برای تعریف جوان در جلسه شورای عالی جوانان در سال ۱۳۹۷ همین دامنه سنی برای شرکت‌کنندگان در نظر گرفته شد که تفکیک آن در جدول (۱) آورده شده است.

جدول (۱). اطلاعات جمعیت‌شناختی پژوهش

P	t	کل (n=۴۰)		کنترل (n=۲۰)		آزمایش (n=۲۰)		مؤلفه‌ها
۰/۵۸۸	۰/۵۴۴	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	ردهٔ سنی
		۴۲/۵	۱۷	۴۰	۸	۴۵	۹	۱۸-۲۵
		۳۰	۱۴	۳۰	۸	۳۰	۶	۲۶-۳۰
		۲۷/۵	۹	۳۰	۴	۲۵	۵	۳۱-۳۵
		میانگین و انحراف معیار: ۲۶/۳۶ ± ۴/۵۶		میانگین و انحراف معیار: ۲۶/۴ ± ۴/۴		میانگین و انحراف معیار: ۲۶/۳۳ ± ۴/۸۵		دامنهٔ سنی (۱۸-۳۵)

نتایج جدول (۱) نشان داد که میانگین و انحراف استاندارد سنی گروه آزمایش $26/33 \pm 4/85$ ، گروه گواه $26/4 \pm 4/56$ و در کل نمونه $26/36 \pm 4/56$ بود. همچنین با استفاده از آزمون تی و سطح معناداری نشان داده شد که بین میانگین سنی دو گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود ندارد. بدین معنی که دو گروه به لحاظ سنی هم‌تا هستند.

پروتکل آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری: برای آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری یک بسته آموزشی که ترکیبی از روش‌های سرمایه‌گذاری بنیادی و روشال می‌باشد به شرح جدول (۲) تعریف و در قالب ۸ جلسه ۲ ساعته به‌صورت هر هفته ۲ جلسه برای گروه آزمایش برگزار گردید.

جدول (۲). محتوای بسته آموزشی

جلسه	موضوع	محتوا
۱	معارفه و آشنایی	در این جلسه برای شرکت‌کنندگان به ارائه اهداف و تعاریف مربوط به این بسته و دوره پرداخته می‌شود.
۲	روندشناسی	در این جلسه به آموزش تغییرات قیمتی پرداخته می‌شود و روش‌هایی آموزش داده می‌شود که بتوان براساس رفتار گذشته یک سهام آینده آن را پیش‌بینی کنیم.
۳	خطوط مقاومت و حمایت	در این جلسه ناحیه‌های مقاومت و حمایت را که باعث تغییر مسیر حرکت نزولی یا صعودی سهام می‌شود، آموزش داده می‌شود.
۴	اندیکاتورها	در این جلسه انواع اندیکاتورها و فرمول‌های مربوط به آن‌ها که در تشخیص حرکت بازار به تحلیلگر کمک می‌کند آموزش داده می‌شود.
۵	کندل‌شناسی	در این جلسه سه‌گونه نمودار میله‌ای، خطی، شمعی بررسی قرار می‌گردد.
۶	ایچیموکو	در این جلسه ایچیموکو که در دسته اندیکاتورها قرار دارد بررسی قرار می‌شود.
۷	فیبوناچی و امواج الیوت (موج‌شناسی)	در این جلسه کاربرد فیبوناچی در بورس آموزش داده می‌شود.
۸	صورت‌های مالی	در این جلسه ترانزنامه، صورت سود و زیان، صورت جریان وجوه نقد، سود به‌ازای هر سهم (EPS)، نسبت‌های مالی، نسبت قیمت بر درآمد (P/E)، نسبت بدهی به صاحبان حقوق سهام (D/E)، نسبت جاری (نسبت سرمایه در گردش) و مدل‌های ارزش‌گذاری تشریح می‌گردند.

یافته‌های پژوهش

پس از توزیع و جمع‌آوری پرسش‌نامه در بین دو گروه (۲۰ نفری) داوطلب‌شده، داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل گردید. در بخش توصیفی از روش آمار توصیفی مانند (جدول‌های توزیع فراوانی، نمودارها، محاسبه میانگین، انحراف معیار) و در بخش آمار استنباطی، از روش تحلیل کواریانس چندمتغیره (مانکوا)، برای بررسی اثربخشی مداخله و با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS-26 اقدام شده است.

در جدول‌های (۳) تا (۵) نتایج آزمون سرسختی روان‌شناختی، تاب‌آوری و سبک زندگی شرکت‌کنندگان در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون برای گروه‌های آزمایش و کنترل آورده شده است.

جدول (۳). توصیف آماری نمرات سرسختی روان‌شناختی به تفکیک گروه آزمایش و کنترل

گروه	متغیر	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
کنترل	کنترل	۳۴/۵۵	۹/۷۶۳	۳۵/۹۰	۹/۶۷۳
	تعهد	۳۱/۹۰	۷/۶۷۰	۳۲/۷۵	۸/۳۰۹
	چالش‌جویی	۳۳/۳۰	۷/۹۴۸	۳۴/۲۵	۸/۱۸۸
	سرسختی روان‌شناختی	۹۹/۷۵	۱۶/۲۹۹	۱۰۲/۹۰	۱۴/۰۴۵
آزمایش	کنترل	۳۴/۳۰	۹/۶۴۷	۴۴/۲۰	۱۰/۵۱۶
	تعهد	۳۲/۳۰	۶/۹۴۴	۴۴/۷۰	۸/۳۶۷
	چالش‌جویی	۳۳/۵۵	۸/۰۵۶	۴۴/۸۵	۱۰/۶۷۴
	سرسختی روان‌شناختی	۱۰۰/۱۵	۱۵/۸۰۶	۱۳۳/۷۵	۲۲/۲۰۷

جدول (۴). توصیف آماری نمرات تاب‌آوری به تفکیک گروه آزمایش و کنترل

گروه	متغیر	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
کنترل	شایستگی فردی	۱۶/۱۰	۳/۱۹۴	۱۶/۹۵	۳/۹۴۰
	اعتماد به غرایز فردی، تحمل عاطفه منفی	۱۳/۲۰	۳/۶۵۱	۱۴/۷۰	۳/۷۰۱
	پذیرش مثبت تغییرات و روابط ایمن	۱۰/۹۵	۳	۱۱/۸۵	۳/۶۴۶
	کنترل	۷/۷۰	۲/۱۳۰	۸/۵۰	۱/۹۸۷
آزمایش	تأثیرات معنوی	۴/۶۵	۱/۷۲۵	۵/۴۰	۱/۵۳۶
	تاب‌آوری	۵۲/۶۰	۸/۷۲۶	۵۷/۴۰	۹/۱۲۷
	شایستگی فردی	۱۶/۱۵	۳/۴۹۸	۲۵/۱۵	۶/۱۵۰
	اعتماد به غرایز فردی، تحمل عاطفه منفی	۱۳/۱۵	۳/۷۱۷	۲۳/۰۵	۵/۴۴۳
	پذیرش مثبت تغییرات و روابط ایمن	۱۰/۸۰	۳/۰۳۷	۱۸/۶۵	۴/۷۹۳
	کنترل	۷/۶۵	۲/۰۳۳	۱۱/۶۵	۲/۲۵۴
	تأثیرات معنوی	۴/۸۰	۱/۵۰۸	۷/۵۰	۱/۳۹۵
	تاب‌آوری	۵۲/۵۵	۹/۱۵۶	۸۶	۱۲/۴۹۸

جدول (۵). نتایج تحلیل کواریانس چندمتغیری برای مقایسه سرسختی روان‌شناختی و تاب‌آوری در گروه آزمایش و کنترل

اثر	آزمون‌ها	مقادیر	F	درجه آزادی اثر	درجه آزادی خطا	سطح معناداری
گروه	اثر پیلایی	۰/۸۹۱	۴۷/۲۱۹	۵	۲۹	۰/۰۰۱
	لامبدای ویلکز	۰/۱۰۹	۴۷/۲۱۹	۵	۲۹	۰/۰۰۱
	اثر هتلینگ	۸/۱۴۱	۴۷/۲۱۹	۵	۲۹	۰/۰۰۱
	بزرگ‌ترین ریشه‌روی	۸/۱۴۱	۴۷/۲۱۹	۵	۲۹	۰/۰۰۱

بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری بر متغیرهای پژوهش مؤثر بوده است. به‌منظور بررسی تفاوت دو گروه آزمایش و کنترل در هر یک از متغیرهای پژوهش، آزمون آثار بین آزمودنی مورد استفاده قرار گرفت که نتایج حاصل در ادامه ارائه شده است. نتایج ارائه‌شده در جدول (۶) اثربخشی آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری بر ابعاد سرسختی روان‌شناختی جوانان را نشان می‌دهد.

جدول (۶). آزمون آثار بین آزمودنی برای مقایسه ابعاد سرسختی روان‌شناختی گروه آزمایش و کنترل در پس‌آزمون

متغیر	منبع	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	اندازه اثر
کنترل	بین‌گروهی	۱	۷۲۱/۹۷۸	۱۸/۸۸۶	۰/۰۰۱	۰/۳۵۰
	خطا	۳۵	۳۸/۲۲۸			
تعهد	بین‌گروهی	۱	۱۳۷۵/۴۴۶	۲۳/۹۸۰	۰/۰۰۱	۰/۴۰۷
	خطا	۳۵	۵۷/۳۵۷			
چالش‌جویی	بین‌گروهی	۱	۱۱۰۶/۸۵۹	۱۱/۵۵۵	۰/۰۰۲	۰/۲۴۸
	خطا	۳۵	۹۵/۷۸۹			

با توجه به نتایج ارائه‌شده در جدول (۶)، مقدار F به‌دست‌آمده، برای تمامی ابعاد در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی‌دار می‌باشد ($p < ۰/۰۱$)؛ بنابراین فرض صفر رد و فرض پژوهش تأیید می‌گردد. با توجه به بالاتر بودن میانگین نمرات گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون در مقایسه با افراد گروه کنترل، نتیجه گرفته می‌شود که آموزش شیوه‌های سرمایه‌گذاری مؤثر بوده و موجب افزایش سرسختی روان‌شناختی جوانان شده است. برای بررسی اثر آموزش روش‌های سرمایه‌گذاری بر ابعاد تاب‌آوری جوانان، نتایج آزمون آثار بین‌آزمودنی در پس‌آزمون برای گروه آزمایش و کنترل در جدول (۷) ارائه شده است.

جدول (۷). آزمون آثار بین آزمودنی برای مقایسه ابعاد تاب‌آوری گروه آزمایش و کنترل در پس‌آزمون

متغیر	منبع	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	اندازه اثر
تصور از شایستگی فردی	بین‌گروهی	۱	۶۴۸/۲۹۲۲	۲۷/۶۴۰	۰/۰۰۱	۰/۴۵۶
	خطا	۳۳	۳۳/۴۵۵			
اعتماد به‌غرایز فردی	بین‌گروهی	۱	۷۱۷/۸۵۳	۳۲/۸۰۰	۰/۰۰۱	۰/۴۹۸
	خطا	۳۳	۲۱/۸۸۶			
پذیرش مثبت تغییرات و روابط	بین‌گروهی	۱	۴۷۶/۲۵۲	۲۴/۱۵۳	۰/۰۰۱	۰/۴۲۳
	خطا	۳۳	۱۹/۷۱۸			
کنترل	بین‌گروهی	۱	۱۰۴/۹۵۷	۲۴/۲۴۶	۰/۰۰۱	۰/۴۲۴
	خطا	۳۳	۴/۳۲۹			
تأثیرات معنوی	بین‌گروهی	۱	۴۱/۳۴۱	۲۵/۱۰۰	۰/۰۰۱	۰/۴۳۲
	خطا	۳۳	۱/۶۴۷			

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول (۷)، مقدار F به دست آمده، برای تمامی ابعاد در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی دار می باشد ($p < 0/01$). با توجه به بالاتر بودن میانگین نمرات گروه آزمایش در مرحله پس آزمون در مقایسه با افراد گروه کنترل، نتیجه گرفته می شود که آموزش شیوه های سرمایه گذاری مؤثر بوده و موجب افزایش تاب آوری جوانان شده است.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر سعی داشت تأثیر آموزش روش های سرمایه گذاری بر کنترل سرسختی روان شناختی و تاب آوری جوانان سرمایه گذار در بورس اوراق بهادار تهران را با طرح پیش آزمون پس آزمون با استفاده از گروه گواه (کنترل) بررسی نماید.

نتایج این پژوهش نشان داد که آموزش روش های سرمایه گذاری بر افزایش و بهبود سرسختی روان شناختی در مرحله پس آزمون به گونه ای معنادار اثربخش می باشد. این نتایج همسو با یافته های پروانه و همکاران (۱۳۹۹) و روغنی و همکاران (۲۰۲۴) بود. در تبیین نتایج می توان گفت به احتمال زیاد افراد سرمایه گذاری که در برخورد با وقایع، احساس کارآمدی و کنترل بر محیط را از خود نشان می دهند این مفاهیم را آموزش دیده اند. سرسختی روان شناختی پیش بینی کننده سلامت روان بوده و افراد حس کنجکاو قابل توجه، تمایل به داشتن تجارب معنی دار، ابراز وجود و توانایی استقامت و مقاومت را از خود نشان می دهند. این ویژگی ها اگر با آموزش در حوزه روش های سرمایه گذاری همراه شود تعدیل یافته و جنبه مثبت سرسختی بروز می یابد. وقتی افراد سرمایه گذار تفسیرهای بدبینانه از وضعیت و شرایط سرمایه گذاری دارند، سطح استرس در تصمیم گیری بالا رفته و عملکرد نامطلوبی بر پردازش صحیح اطلاعات در فرد ایجاد می گردد. (کراولی و همکاران^۱، ۲۰۱۳).

نتایج حاضر نشان داد که آموزش روش های سرمایه گذاری بر افزایش و بهبود تاب آوری در مرحله پس آزمون به گونه ای معنادار اثربخش می باشد. این نتایج همسو با یافته های براهمایانی (۲۰۲۳) و مدنی و همکاران (۱۴۰۳) بود. در تبیین نتایج می توان گفت با توجه به تعریف تاب آوری به عنوان سطحی از مقابله با سختی ها و توانایی که به افراد امکان غلبه بر سختی ها و مشکلات را می دهد، فرد سرمایه گذار باید با بهره گیری از ظرفیت های آموزشی بتواند قابلیت برگشت پذیری به نقطه قبل از هر تکانه را داشته باشد. شاید بتوان گفت آنچه مهم تر از پیشرفت و توانمندی مالی است، پایداری و ثبات رشد مالی و توانایی مالی در برابر تکانه های مختلف اقتصادی است که می تواند ضریب تأثیرگذاری برخی از متغیرهای مؤثر بر رشد مالی را معنادارتر نماید. با توجه به شرایط ناپایدار و عدم اطمینان در دنیای سرمایه گذاری و با توجه به پیش بینی اندک این فضا افرادی موفق هستند که بدون اینکه کارایی خود را از دست بدهند بتوانند خود را با شرایط تطبیق دهند.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که آموزش روش های سرمایه گذاری تأثیر مثبت و معناداری بر سرسختی روان شناختی و تاب آوری جوانان سرمایه گذار در بورس اوراق بهادار تهران دارد. این یافته مؤید آن است که آموزش های هدفمند مالی، علاوه بر ارتقای توانایی های تحلیلی سرمایه گذاران، می تواند به تقویت ظرفیت های روان شناختی آنان نیز بینجامد؛ به نحوی که سرمایه گذاران جوان در مواجهه با نوسانات و شرایط بحرانی بازار از ثبات بیشتری برخوردار شده و تصمیم های عقلانی تری اتخاذ کنند. به بیان دیگر، آموزش در این حوزه نه تنها به افزایش دانش و مهارت های سرمایه گذاری می انجامد، بلکه به عنوان یک مداخله روان شناختی غیرمستقیم عمل کرده و

زمینه ساز ارتقای تاب آوری و سرسختی در برابر فشارهای روانی ناشی از ریسک های بازار سرمایه می شود. براساس این نتایج، می توان پیشنهادهای ذیل را مطرح نمود:

۱- نهادهای ذی ربط از جمله سازمان بورس اوراق بهادار و کارگزاری ها می توانند با طراحی و اجرای دوره های آموزشی منظم و مستمر، زمینه ارتقای همزمان دانش مالی و توانمندی های روان شناختی سرمایه گذاران جوان را فراهم آورند.

۲- ادغام محتوای روان شناختی در برنامه های آموزشی مالی (مانند مدیریت هیجان، کنترل استرس و تصمیم گیری در شرایط عدم قطعیت) می تواند موجب کاهش رفتارهای هیجانی و افزایش پایداری روانی سرمایه گذاران شود.

۳- استقرار مراکز مشاوره روان شناختی - اقتصادی در نهادهای مالی و کارگزاری ها، به عنوان مکمل آموزش های تخصصی، می تواند نقشی مؤثر در کاهش آسیب پذیری روانی سرمایه گذاران ایفا کند.

۴- بهره گیری از ظرفیت رسانه ها و شبکه های اجتماعی برای ترویج فرهنگ سرمایه گذاری آگاهانه و تاب آور، می تواند به نهادینه سازی رفتارهای سالم و عقلانی در بازار سرمایه کمک نماید.

References

- Abdulabbas Al-Alwani, A. M., Khobi, M., & Mohammadhan Kermanshahi, S. (2022). The relationship between stress, anxiety, depression, and resilience in nurses working in COVID-19 wards at a teaching hospital in Al-Hilla, Iraq. *Iranian Journal of Nursing Research*, 19(1), 12–22. (In Persian)
- Agarwalla, S. K., Barua, S. K., Jacob, J., & Varma, J. R. (2015). Financial literacy among working young in urban India. *World Development*, 67, 101–109.
- Alanazi, H. Q., Alreshidi, N. M., Alrimali, A. M., Alshammari, W. D., Elsharif, N. E., Teodosio, M. T. H., & Alshammri, M. A. (2025). Evaluating the effectiveness of resilience training among nursing professionals in Saudi Arabia. *The Open Nursing Journal*, 19, Article e18744346361498.
- Bai, R. (2023). Impact of financial literacy, mental budgeting and self-control on financial wellbeing: Mediating impact of investment decision making. *PLOS ONE*, 18(11), e0294466.
- Bartone, P. T., & Bowles, S. V. (2020). Coping with recruiter stress: Hardiness, performance, and well-being in U.S. Army recruiters. *Military Psychology*, 32(5), 390-397.
- Bekesiene, S., Smaliukiene, R., & Kanapeckaite, R. (2023). The relationship between psychological hardiness and military performance by reservists: A moderation effect of perceived stress and resilience. *Healthcare*, 11(9), 1224.
- Besharat, M. A., & Ramesh, S. (2018). Prediction of cardiovascular disease severity based on resilience, spiritual health, and social support. *Teb va Tazkiyeh*, 27(1), 34–45. (In Persian)
- Brahmayanti, I. A. S., & Febrianto, G. N. (2023). The Influence of financial literacy on financial resilience through financial planning. *Jurnal Bisnis dan Manajemen*, 8(1), 1-15.
- Crowley, B. J., Hayslip, B., & Hobdy, J. (2003). Psychological hardiness and adjustment to life events in adulthood. *Journal of Adult Development*, 10(4), 231- 248.
- Duan, W., Fei, Y., & Tang, X. (2020). Latent Profiles and grouping effects of resilience on mental health among poor children and adolescents. *Child Indicators Research*, 13 (2), 635-655.
- Ehghaghi, F., & Zivdar, Z. (2023). The effect of financial literacy on the financial behavior of senior tax auditors, considering the mediating role of financial socialization. *Financial and Behavioral Researches in Accounting Journal*, 2(3), 115-129. (In Persian)
- Farchi, M. U., & Peled-Avram, M. (2025). The ART of resilience: A theoretical bridge across resilience perspectives. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1556047.
- Gao, J., Zhu, Z., Roslan, S., Zaremozhzabieh, Z., Burhanuddin, N. A. N., & Geok, S. K. (2023). Improving hardiness among university students: A meta-analysis of intervention studies.

- Frontiers in Psychology*, 13, 994453.
- Gharib, A., Saeedi, P., & Khalilzadeh, S. M. R. (2024). Examining the effect of skills on financial decision-making and perceived financial well-being with the mediating role of digital financial literacy, financial independence, financial capability, and impulsivity. *The First National Congress on Sustainable Development and Social Responsibilities: Challenges and Solutions*, Shiraz, Iran.
- Graham, B. A., Sears, L., Cheung, J., & Chodavarapu, S. (2024). Money on My Mind: How Does Hardiness Relate to Financial Stress? *Journal of Financial Counseling and Planning*, 35(1).
- Hamed, A. E. M., Hamza, M. F., El-Tawab, N. A. A., Othman, A. A., Barakat, A. M., & Ramadan Atta, M. H. (2025). Exploring the mediation role of hardiness in the relationship between feedback sensitivity and test anxiety among nursing students: A multi-site inquiry. *BMC Nursing*, 24, Article 421.
- Hamian, Z., Ebrahimi, M. E., Yarahmadi, Y., Jadidi, H., & Ahmadian, H. (2022). Studying the effectiveness of healthy lifestyle training on resilience and job satisfaction among government employees with physical disabilities in hamadan province, Iran. *Journal of Disability Studies*, 12, 74. (In Persian)
- Hasler, A., Lusardi, A., Yagnik, N., & Yakoboski, P. (2023). Resilience and wellbeing in the midst of the COVID-19 pandemic: The role of financial literacy. *Journal of Accounting and Public Policy*, 42(2), 107079.
- Haratian, A., & Piri, M. (2017). The necessity of financial literacy education for children and adolescents. In *Proceedings of the First National Conference on Child and Adolescent Psychology* (pp.1-12). (In Persian)
- Hosseini, S. A., Mohammadi, H., & Saadat, Z. (2020). Investigating the psychometric properties of the Cognitive Resilience Scale in a sample of Iranian society. *Educational Measurement Quarterly*, 42, 125–150. (In Persian)
- Kaiser, T., & Lusardi, A. (2024). *Financial literacy and financial education: An overview*. Global Financial Literacy Excellence Center.
- Kazempour Dizaji, F., Khanmohammadi, M. H., & Moeinoddin, M. (2020). Providing a model of financial literacy education in Iran using grounded theory . *Journal of Financial Engineering and Securities Management*, 11(43), 1–15. (In Persian)
- Keyhani, M., Taghvaei, D., Rajabi, A., & Amirpour, B. (2015). Internal consistency and confirmatory factor analysis of the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC) among female nurses. *Iranian Journal of Medical Education*, 14 (10) ,857-865. (In Persian)
- Kianoush, M., & Jalili, M. (2014). Students' perception and understanding of personal financial literacy: An analysis of students' behavior regarding personal financial literacy. *Investment Knowledge*, 3 (12), 41–53. (In Persian)
- Laghaei, H., & Babaei Amiri, N. (2019). Comparison of resilience and anxiety among parents of children with disabilities in Tehran city. *Quarterly Journal of Education, Counseling and Psychotherapy*, (8), 65–76. (In Persian)
- Lee, J., Rahman, M. M., & Chen, Y. (2025). Health financial resilience in individuals and households: A systematic review. *BMC Public Health*, 25(1), 24467.
- Luthar, S.S., Cicchetti, D., Becker, B.(2016). The construct of resilience: a critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development*, 71(3), 543-62.
- Madani, M., & Nabizadeh, A. (2024). Investigating the effect of financial literacy on the intention to invest in the stock market, taking into account the tendency and behavioral controls of investors and emphasizing moral and mental norms. *Financial Management Strategy (University of Alzahra Quarterly)*, (45), 113–132. (In Persian)
- Maghsoudpour, M., & Kermshahi, B. (2024). Barresi-e tasir-e toorsh-haye raftari va savad-e mali bar tasmim-haye sarmayegozari ba estefade az model-e mo'adalat-e sakhtari: Motale'e-ye moredi-ye khanevar-haye shahr-e Kerman. *Eqtesad-e Shahr*, 9(2), 47–68. (In Persian)
- Mehrara, M., & Sayah, S. S. (2016). Psychological factors in behavioral financial investment. In *Proceedings of the International Conference on Innovative Ideas in Management, Economics, and Accounting*. (In Persian)

- Nematova, M.(2024). The role of financial literacy in improving the standard of living of the population and its impact on economic development. *International Journal of Education, Social Science & Humanities*, 12(5).
- Parvaneh, A., Khaftan, P., Khanei, D., & Saqazi, A. (2020). The effectiveness of resilience training on improving the quality of life and psychological toughness of women heads of households. *Applied Research in Counseling*, 3(10), 1–16. (In Persian)
- Raaei, R., Bajelan, S., & Ajam, A. (2021). Examining the efficiency of the N/1 model in portfolio selection. *Financial Research*, 23(1), 1–16.
- Raccanello, K., Lusardi, A., & Parisi, V. (2023). Financial literacy and financial resilience: Evidence from Italy. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 2(1), 45–67.
- Rahmani Noroozabad, S., & Mohammadi, E. (2017). The consequences of financial literacy on investor decisions and investment performance. *Scientific-Research Quarterly of Financial Knowledge and Securities Analysis*, 12(41), 113-123. (In Persian)
- Roghani, R., Rahmati Nezhad, L., Saberi, N., Bozorgi Saran, S., & Menat Ali, S. (2022). Investigating the Relationship Between Hardiness and Resilience with the Mediating Role of Hope in Women-Headed Households. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 7(3), 131-140.
- Ryu, S., & Fan, L. (2023). The relationship between financial worries and psychological distress among U.S. adults. *Journal of Family and Economic Issues*, 44(1), 16-33.
- Saadat, S. A. A., Yazdakhashty, A., & Sadeqi-Arani, Z. (2024). Investigating the effect of financial literacy on financial socialization and financial self-efficacy (case study: secondary school students in Afghanistan). *Educational Leadership Research*, 8(30), 96–129. (In Persian)
- Sohrabi, A. (2019). Predicting the quality of life of Iranian refugees based on psychological hardiness and perceived social support with the mediating role of hope. *Journal of Sociology of Education*, 5(1), 123–132. (In Persian)
- Yousefnejad, R., & Malkian, E. (2025). The effect of financial behavior, financial knowledge, financial attitude and individual-social factors on investors' behavior. *Scientific-Research Quarterly of Investment Knowledge*, 14, 227–242. (In Persian)